

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 136/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen S2-opetuksen kriteereistä ja joustavasta siirtymisestä yleisopetukseen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laihon /kok. ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 136/2024 vp:

Onko S2-opetuksen ja opiskelun toimivuutta arvioitu ja mitä mahdollisen arvioinnin tulosten perusteella ollaan tekemässä,

ovatko kriteerit S2-opetukseen osallistumisesta ja säännöllinen arviointi S2:n kriteereiden täyttymisestä opiskelun edetessä valmistelussa,

mitä on tällä hallituskaudella suunniteltu vieraskielisten lasten määrän kasvun huomioimiseksi osana perusopetuksen kehittämistä,

onko suunnitelmissa uudistaa S2-opetusta esimerkiksi oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamisen yhteydessä,

onko etäopetuksen harkittu olevan mahdollista soveltuvissa tilanteissa nykyistä joustavammin myös S2-opetuksen osalta,

onko opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen käynnistämästä maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevasta, vuosille 2022—2026 ajoittuvasta toimenpideohjelmasta löytynyt uusia toimintatapoja nopeuttaa yhteiskuntaan integroitumista ja kielen oppimista,

minkälaisia kansallisia ohjausmuotoja on tehty tai on suunnitteilla S2-opetuksen osalta toimivien rakenteiden aikaansaamiseksi eri koulutusasteilla,

mihin toimiin on ryhdytty pätevien opettajien saatavuuden turvaamiseksi ja sopivan opetusmateriaalin saamiseksi,

miten ja millä kriteereillä varmistetaan se, että S2-ryhmässä on vain S2-opetusta tarvitsevia lapsia ja lapset kieliedellytysten parantuessa siirtyvät joustavasti S1-opetuksen piiriin,

onko arvioitu, väheneekö S2-opiskelun tarve jatkossa, kun tulevaisuudessa hallitusohjelman mukaisesti mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen ja onko erityisiä toimenpiteitä tulossa sen suhteen, että eri kouluasteilla otettaisiin aiempaa vahvemmin ja englanninkielisen koulutuksen aloituksen kannalta sujuvammin huomioon

ne maahanmuuttajataustaiset oppilaat ja perheet, jotka tarvitsevat englanninkielisen koulupolun?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtioneuvoston asetuksen perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaoista mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitettuna oppimäärän mukaisesti. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus ovat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä. Opetuksen keskeisistä sisällöistä ja tavoitteista määrää Opetushallitus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaiken opetuksen tulisi olla kielitietoista. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Kielitietoinen opetus tukee erityisesti maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimista.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kielen ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Owal Group Oy selvitti vuonna 2022 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen toteutumista ja kehittämistarpeita varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen.

Selvityksen tehtävänä oli tuottaa katsaus S2-opetuksen nykytilasta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Raporttiin on kuvattu pääosin varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä ja henkilöstöltä kerätyn tiedon perusteella koulutusastekohtaista tilannekuvaa ohjautumisesta S2-opetukseen, opetuksen toteutusta ja kehittämisen tarpeita.

Selvityksestä ilmeni, että S2-opetuksen kehittäminen edelleen edellyttää varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä yhteistyötä ja kansallista ohjausta. Keskeisiä kehittämissaasteita S2-opetuksessa ovat resurssien niukkuus ja täydennyskoulutuksen tarve sekä maahanmuuttotaustaisten oppilaiden ohjaus koulutuspolkujen jatkuvuuden takaamiseksi. Koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta on tarve tarkastella myöhään maahan muuttaneiden koulutuspolkuja siten, että koulutusjärjestelmä mahdollistaisi riittävän opetuskielen taidon kehittymisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus käynnistivät selvityksen julkaisun jälkeen perusopetuksessa opiskelevien maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman (KIEPPI) vuosille 2022–2026. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut myös toimenpideohjelman ohjausryhmän, jonka tehtävänä on tukea ohjelman toimeenpanoa. Ohjausryhmässä on kansallisten viranomaisten lisäksi kuntien, järjestöjen sekä tutkimuksen edustajia. Toimenpideohjelman toteutukseen osallistuvat opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja Karvi. Toimenpideohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa kuullaan sidosryhmiä ja asiantuntijaorganisaatiota.

Toimenpideohjelmalla kehitetään linjauksia, joilla voidaan vahvistaa erityisesti perusopetuksen vuosiluokkien 7-9 maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja sekä varmistetaan sujuvia siirtyviä toiselle asteelle, sekä valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen.

Toimenpideohjelman tavoitteena on vahvistaa erityisesti heikommassa asemassa olevien, vähäiset koulunkäyntivalmiudet omaavien maahanmuuttotaustaisten oppilaiden perustaitoja. Toimenpiteissä tarkastellaan sekä pedagogisia että opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tukeen liittyviä käytänteitä ja lisäksi pohditaan tarpeellisia lainsäädännöllisiä ja rakenteellisia muutoksia.

Yksi KIEPPI-ohjausryhmän alatyöryhmistä käsittelee maahanmuuttotaustaisen oppilaan ohjaamista suomi tai ruotsi toisena kielenä –opetukseen ja menettelytapoja siirryttäessä suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus –oppimäärän opetukseen. Osana tätä työtä ollaan valmistelemaan valtakunnallisia ohjeita oppimäärän valintaan ja vaihtamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella esitys, miten väestönkehityksen nykyisiin ja tuleviin haasteisiin vastataan perusopetuksen järjestämisessä. Työryhmän tulee valmistella strateginen näkemys perusopetuksen järjestämiseen liittyvästä kehittämisestä, jolla vahvistetaan lapsen oikeuksien toteutumista, vaikka perusopetusikäisten määrä vähenee. Yksi työryhmän tehtävistä on lisäksi laatia hallitusohjelman mukaisesti arvio etäopetuksen hyödyntämisen mahdollisuuksista perusopetuksessa tarkkarajaisesti säädettyinä esimerkiksi valinnaisten kielten opetuksessa sekä muista innovatiivisista tavoista järjestää perusopetusta ottaen huomioon lapsen oikeudet ja lapsen edun ensisijaisuus.

Yliopistot ovat tietoisia S2-osaamiseen ja -opettajiin liittyvistä tarpeista ja ovat pyrkineet panostamaan S2-tematiikkaan. Osana äidinkielen ja kirjallisuuden aineenopettajien koulutusta opiskelijoilla on mahdollisuus perehtyä myös suomi toisena kielenä -alaan. S2-opetukseen, kielitietoisuuteen ja monikielisyyteen liittyvä opintojen ja sisältöjen tarjonta vaihtelee kuitenkin yliopistoittain. Korkeakoulut päättävät itsenäisesti opettajan kelpoisuuden tuottavien opintojen sisällöistä ja opiskelijavalinnoista. Osassa yliopistoja on lisätty esimerkiksi kaikkien luokanopettajien koulutukseen pakollisia S2-opintoja, osassa on puolestaan lisätty vapaavalintaisia opintoja tai erikoistumisopintoja S2-opetukseen ja kielitietoisuuteen liittyen. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa on tarjolla myös syventävät suomi toisena ja vieraana kielenä (S2) opinnot. S2-opetukseen on mahdollista perehtyä laajasti myös yliopistojen avoimen yliopiston tarjonnan kautta.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti englanninkielisten varhaiskasvatuspaikkojen ja perusopetuksen oppilaspaikkojen tarjontaa edistetään sen vaarantamatta kotimaisilla kielillä järjestettävää varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Englanninkielinen koulutus nähdään olennaisena keinona vahvistaa Suomen houkuttavuutta suhteessa kansainvälisiin osaajiin.

Kunnat voivat päättää itsenäisesti englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämisestä. Englanninkielistä varhaiskasvatusta ja perusopetusta on nykyisellään saatavilla varsin kattavasti sekä kaksikielisenä että englanninkielisenä opetuksena. Englanninkielisiä palveluita rahoitetaan normaalisti peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. Lisäksi kunnat voivat hakea valtionavustusta Opetushallituksesta kaksikielisen opetuksen järjestämisen kustannuksiin.

Lisäksi hallitus valmistelee parhaillaan englanninkielisestä ylioppilastutkinnosta säätämistä. Tutkinto ja siihen johtava englanninkielinen opetus olisivat tarkoitettu opiskelijoille, joiden kielitaito ei olisi riittävä lukio-opintoihin ja ylioppilastutkintoon kansalliskielillä, mutta heillä olisi valmiudet niiden suorittamiseen englannin kielellä. Uudistus turvaisi näiden henkilöiden sivistyksellisiä oikeuksien toteutumista. Esitysluonnos on parhaillaan lausunnoilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee hallituskauden aikana tarkentamaan, millaisin toimin valtio voisi tukea nykyistä paremmin englanninkielisen opetuksen lisäämistä kunnissa. Tukitoimia suunnitellaan yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa, osana Talent Boost ohjelmaa sekä osana kaupunkipolitiikan alan toimia. Valmistelutyön pohjaksi tarvitaan tilanne- ja tutkimustietoa, jota ministeriön tilauksesta tuottaa Jyväskylän yliopisto.

Helsingissä 26.4.2024

Opetusministeri Anna-Maja Henriksson

VN/10842/2024-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: